

ПРИЙОМ БІЖЕНЦІВ І ВИЗНАЧЕННЯ СТАТУСУ

Удосконалення визначення статусу безгромадянства відносно
біженців

[У чому проблема?](#)

[Що я можу зробити як фахівець із роботи з біженцями?](#)

[Що потрібно змінити на політичному рівні?](#)

[Більше довідкової інформації про проблему та додаткові ресурси](#)

У чому проблема?

Невирішення проблеми безгромадянства під час прийому біженців в контексті невизначеного статусу біженця може **поставити людей під загрозу** та спричинити серйозні **порушення прав людини**.

- **Порушення стандартів умов прийому:** Біженцям-апатридам іноді доводиться залишатися в приймальних центрах протягом тривалого періоду через невизначеність щодо їх громадянства, в деяких випадках їх затримують або протизаконно обмежують свободу їх пересування, порушуючи стандарти оновлених [«Директив про умови прийому»](#) та інші закони.
- **Примусове повернення біженців:** Біженці-апатриди з таких країн, як Ірак, Сирія або Ефіопія, чий статус безгромадянства не встановлено під час процедури визначення статусу біженця, по завершенню озброєних конфліктів можуть бути примусово повернені до країни свого колишнього проживання (якщо їх приймуть), та зіткнутися з серйозною дискримінацією та/або переслідуванням.
- **Незаконне тримання під вартою в контексті повернення:** Біженців, чий статус безгромадянства не встановлено, яким відмовлено в міжнародному захисті, іноді незаконно [тримають під вартою](#) протягом тривалого та повторного періоду, тоді як держави марно намагаються повернути їх до країни, яка не визнає їх своїми громадянами.
- **Діти, позбавлені прав:** діти, батьки яких не визнані апатридами, можуть народитися особами без громадянства та [бути позбавлені права на громадянство](#), через що вони багато в чому страждають, ризикуючи тривалий час жити в бідності та нестабільності.

Що я можу зробити як фахівець із роботи з біженцями?

Правило 4R: Розпізнавати, записувати, дивитися та читати!

1. Розпізнайте статус безгромадянства

Не думайте, що кожна людина має громадянство або, що кожна особа без громадянства знає, що вона є особою без громадянства. Майте на увазі, що деякі люди визначають «громадянство» як етнічну чи групову приналежність, а не громадянство як таке. Визначаючи статус біженця, подумайте, чи належним чином був розглянутий статус безгромадянства під час [процедур скринінгу](#), або чи були зафіксовані початкові ознаки безгромадянства, і вивчіть цю ситуацію далі, за необхідністю. Наприклад:

- ➔ Чи вважають органи влади будь-якої країни їх своїм громадянином?
- ➔ Чи є у заявника якісь докази того, що вони вважаються громадянином будь-якої країни, наприклад, свідоцтво про громадянство або паспорт? Якщо ні, то чому? Чи могли вони отримати такі докази?
- ➔ Чи належить заявник до групи, яку уряд країни походження не визнає громадянами, наприклад [курди з Сирії](#) або [Іраку](#), [Рохінджа з М'янми](#) або [Бідуни](#), [люди з Кувейту](#)?
- ➔ Чи є заявник із території, яка не визнана всіма країнами як держава та/або де визнання державності не означає повного суверенітету чи фактичного громадянства цієї держави, наприклад, [Палестина](#) чи [Західна Сахара](#)?
- ➔ Чи стверджує особа, що не має ніякого громадянства?

Більше питань ви знайдете тут: [Визначення безгромадянства: Спеціальні питання](#)

2. Фіксування випадків безгромадянства/ ризик отримання статусу не громадянина

На стадії прийому, якщо ви ідентифікуєте (ризик) безгромадянства особи, або якщо особа заявляє, що не має ніякого громадянства, запишіть цю життєво важливу інформацію в будь-які документи, що стосуються цієї особи. Якщо у формі немає розділу, в якому можна точно записати цю інформацію про статус/ризик безгромадянства, зробіть примітку десь на формі, що є запис. Обов'язково повідомте людину про це і про те, що це може бути важливо в майбутньому. Також зберігайте копії будь-яких відповідних документів у своєму файлі. Також було б корисно попросити вашу організацію включити способи точного запису (ризик) безгромадянства у всіх відповідних формах.

Під час визначення статусу біженця необхідно встановити, чи є заявник апатридом і що це означає для цієї особи. Якщо особа є апатридом, це має бути чітко зафіксовано в усій відповідній документації, щоб після надання статусу біженця особа була визнана апатридом, і вони не стикалися з потенційною депортацією пізніше, навіть якщо більшість біженців можуть повернутися додому. Особи, ідентифіковані як особи без громадянства або перебувають під ризиком бути визнаними апатридом під час скринінгу, прийому або визначення статусу біженця, повинні бути направлені до компетентних органів для проведення повного визначення того, чи є ця особа апатридом, та для надання належного захисту (за наявності процедури). Визначення безгромадянства має проводитися або паралельно з, або після розгляду заяви про надання статусу біженця, з повним дотриманням принципу конфіденційності. Якщо вони є особами без громадянства, але не біженцями, це має призвести до надання посвідки на проживання на основі статусу безгромадянства. Зверніться до нашого [Індексу безгромадянства](#) для отримання додаткової інформації про визначення безгромадянства у вашій країні.

3. Направляйте людей для отримання експертної консультації, підтримки та інформації

Визначте організації, які спеціалізуються на питаннях безгромадянства та громадянстві у країні, де ви працюєте, і дізнайтеся, чи можуть вони допомогти. Деякі з [наших працівників](#) можуть допомогти. Завантажте та скористайтеся нашими [інструкціями/оголошенням](#) для тих, хто надає допомогу біженцям, та нашим [коротким посібником](#) для біженців та шукачів притулку. У деяких випадках для визначення того, чи особа є особою апатридом, потрібні спеціальні знання, які недоступні у відкритому доступі. В таку разі необхідно звернутися до експерта та попросити його підготувати звіт, який підтверджує, що особа немає громадянства.

4. Знайдіть інформацію про визначення безгромадянства.

Нижче наведено додаткову інформацію. Більше можна знайти на наших вебсайтах (посилання нижче). Перегляньте наш вебсеминар [«Чи відстає Європа в питаннях визначення безгромадянства та захисту?»](#)

Дізнайтеся більше про визначення безгромадянства тут:

- [EASO \(EUAA\) Практичний посібник з реєстрації: Подання заявок на міжнародний захист](#) (див. с.39-42 'Безгромадянство')
- [UNHCR tool for the identification and protection of stateless persons in detention](#) (Інструмент УВКБ ООН для ідентифікації та захисту апатридів, які перебувають під вартою)
- Форум для біженців: [Посібник з виявлення, підтримки та інструкції щодо осіб, яким загрожує ризик безгромадянства у Франції](#)

Дізнайтеся більше про визначення безгромадянства тут:

- [Визначення безгромадянства та захист в Європі](#)
- [Довідник УВКБ ООН із захисту осіб без громадянства](#)
- [Наш Індекс безгромадянства](#)

Що потрібно змінити на політичному рівні?

- Агентствам, що надають підтримку шукачам притулку в приймальних центрах, слід надати принаймні базовий [тренінг з питань безгромадянства та громадянства](#) і куди перенаправити людей до експертів за порадою.
- [Шукачам притулку повинна бути надана інформація про проблеми статусу безгромадянства та громадянства](#), а також де отримати доступ до додаткової інформації та допомогу у відстоюванні своїх прав, включаючи безкоштовні юридичні консультації.
- Повинні бути [стандартизовані процедури ідентифікації та оцінки безгромадянства під час прийому біженців та визначення статусу](#) і для надання захисту у випадку безгромадянства повинні діяти спеціальні процедури визначення безгромадянства.
- Держави повинні встановити «Процедуру визначення безгромадянства» в законодавстві, що веде до особливого статусу безгромадянства, відповідно до

належної практики та міжнародних норм, з чіткими механізмами перенаправлення, щоб гарантувати, що статус апатрида визначено у відповідний момент міжнародного провадження щодо захисту.

- **Навчання повинно проводитися юристами та посадовими особами**, відповідальними за прийняття рішень за позовами про міжнародний захист, громадянство та імміграційне утримання під вартою.
- Уряди повинні **належним чином фінансувати підготовку експертами інформації про країну походження (COI)**, яка містить конкретну інформацію про безгромадянство.

Більше довідкової інформації про проблему та додаткові ресурси

Які органи влади повинні визначати статус безгромадянства? Безгромадянство може бути визначене за допомогою спеціальної процедури визначення безгромадянства (SDP) або як частина процедури визначення статусу біженця. Ризик безгромадянства слід ідентифікувати під час **реєстрації**, але визначати пізніше, коли надається юридичної допомога та інші запобіжні заходи. Ті самі принципи повинні застосовуватися в усіх процедурах визначення, і між ними повинні бути відповідні зв'язки та механізми перенаправлення. Якщо органи влади не виявлять і не визначать безгромадянство за допомогою надійних процедур, біженці-апатриди можуть опинитися серед найбільш малозабезпечених верств населення, а рішення щодо них можуть бути незаконними і підлягати оскарженню.

Неспроможність самоідентифікуватися як апатриди не повинна впливати на оцінку достовірності: Деякі біженці-апатриди можуть не усвідомлювати, що вони не мають громадянства або про важливість відсутності у них громадянства, або вони можуть побоюватися сказати владі, що вони не мають громадянства через минулий досвід дискримінації чи переслідувань. Якщо (ризик) безгромадянства не виявлено на етапах реєстрації, пізніші сумніви щодо громадянства особи не повинні впливати на оцінку достовірності під час перебування в притулку або при інших процедурах.

Може бути важко довести безгромадянство та зв'язок з країною: Деякі біженці-апатриди мають документи, які свідчать про те, що вони не мають громадянства; наприклад, люди, які мали громадянство, але втратили його, можуть мати докази. Деякі апатриди мають мало або взагалі не мають доказів своєї ідентичності, статусу безгромадянства, місця народження, родинних зв'язків або зв'язків з країною. Особи, які приймають рішення, повинні допомогти їм отримати докази, якщо це можливо, прийняти бездокументарні докази та вважати правильними, якщо немає інших доказів.

Особи без громадянства часто стикаються з дискримінацією: Деякі з них перебувають у вкрай несприятливому соціальному, політичному та економічному становищі в країнах свого походження чи попереднього проживання. Наприклад, їм могли відмовити в реєстрації актів цивільного стану, зокрема укладання одностатевих шлюбів, отриманні освіти, працевлаштування, медичної допомоги та порушення майнових прав. Вони можуть опинитися в ще більш несприятливому становищі під час доступу до бюрократичних систем і процесів, оскільки шукають захисту в Європі.

Отримати більше інформації

[European Network on Statelessness](#) (Європейська мережа з питань безгромадянства)

[Stateless Journeys](#) («Подорожі для осіб без громадянства»)

[Індекс безгромадянства](#)

[UNHCR's Ending Statelessness site](#) (вебсайт Управління Верховного комісара ООН у справах біженців для подолання безгромадянства)

[UNHCR's Self-Study Module on Statelessness](#) (Модуль УВКБ ООН для самостійного вивчення)

[Institute on Statelessness and Inclusion](#) (питання безгромадянства Інституту безгромадянства та інклюзії)

[Statefree](#) (без кордонів)

Відвідайте курс [Інституту безгромадянства та інклюзії](#) або [університету Мельбурна](#).

Організації Європи можуть [звертатися до Європейської мережі з питань безгромадянства](#) щодо можливостей навчання. Підпишіться [на нашу розсилку новин](#), слідкуйте за нами у соціальних мережах та підтримуйте [кампанію «Подорожі для осіб без громадянства»](#).

«Я пройшов три процедури надання притулку та одну «процедуру без порушень». Безгромадянства не вважалося підставою для надання притулку. Під час третьої процедури надання притулку мені нарешті надали міжнародний захист, але на інших підставах... Я відчуваю дискримінацію та відторгнення мені немає куди йти.»

~ Kuwaiti bidoon man in the Netherlands (бідун з Кувейту в Нідерландах)